

Kulturdepartementet
Postboks 8030 Dep.
0030 Oslo

Også sendt pr. e-post: postmottak@kud.dep.no

Deres ref.:
13/53-

Dok. nr.: 153508

Saksbehandler: Trude Molvik
tm@advokatforeningen.no
T +47 22035046

15.03.2013

Høring — forslag til lov om omsetning av bøker (boklov)

1. Innledning

Vi viser til departementets høringsbrev av 31.1.2013 vedrørende ovennevnte høring.

Det er en prioritert oppgave for Advokatforeningen å drive rettspolitisk arbeid gjennom høringsuttalelser. Advokatforeningen har derfor en rekke lovutvalg inndelt etter fagområder. I våre lovutvalg sitter advokater med særskilte kunnskaper innenfor det aktuelle fagfelt og hvert lovutvalg består av advokater med ulik erfaringsbakgrunn og kompetanse innenfor fagområdet. Arbeidet i lovutvalgene er frivillig og ulønnet.

Advokatforeningen ser det som sin oppgave å være en uavhengig høringsinstans med fokus på rettssikkerhet og på kvaliteten av den foreslåtte lovgivningen.

I saker som angår advokaters rammevilkår vil imidlertid regelendringen også bli vurdert opp mot advokatbransjens interesser. Det vil i disse tilfellene bli opplyst at vi uttaler oss som en berørt bransjeorganisasjon og ikke som et uavhengig ekspertorgan. Årsaken til at vi sonderer mellom disse rollene er at vi ønsker å opprettholde og videreutvikle den troverdighet Advokatforeningen har som et uavhengig og upolitisk ekspertorgan i lovgivningsprosessen.

I den foreliggende sak uttaler Advokatforeningen seg som ekspertorgan. Saken er forelagt lovutvalget for immaterial- og markedsføringsrett. Lovutvalget består av Are Stenvik (leder), Eirik Djønne, Ida Elisabeth Gjessing, Thomas Rieber-Mohn, Anne Marie Sejersted og Camilla Sophie Vislie.

Advokatforeningen avgir følgende høringsuttalelse:

2. Sakens bakgrunn

Det er en kulturpolitisk målsetting å trygge og utvikle norsk språk generelt, og norsk skriftkultur spesielt. Hovedmålene for litteraturpolitikken er kvalitet, bredde og tilgjengelighet. Det har vært ansett som nødvendig for å realisere disse målene, å innføre særordninger for bokomsetningen, sammenlignet med andre bransjer. Rammebetingelsene har vært fastsatt med sikte på å gi forlagene et tilstrekkelig økonomisk fundament til å kunne prioritere også smale utgivelser, samt

for å sikre opprettholdelse av bokhandler med god kvalitet også i distriktene. Et sentralt element i rammebetingelsene for bokomsetningen har vært fastprisordningen, som innebærer at forlagene fastsetter bindende videresalgspriser for nye bøker i en begrenset tidsperiode.

3. Advokatforeningens kommentarer

Advokatforeningen legger til grunn for sin uttalelse de litteratur- og språkpolitiske målsettinger som det er gjort rede for i høringsnotatet. Advokatforeningen legger videre til grunn de konkurransepolitiske målsettinger som er søkt realisert gjennom lov 5. mars 2004 nr 12 om konkurranse mellom foretak og kontroll med foretakssammenslutninger (konkurranseloven). Av konkurranselovens § 1 fremgår at det er et formål å "fremme konkurranse for derigjennom å bidra til effektiv bruk av samfunnets ressurser". Det fremgår også at det ved anvendelsen av konkurranseloven skal tas "særlig hensyn til forbrukernes interesser". Advokatforeningen mener at en god regulering av rammebetingelsene for bokomsetningen må søke å finne den rette balanse mellom kulturpolitiske målsettinger og hensynet til effektiv ressursbruk.

Mot denne bakgrunn vil Advokatforeningen uttale seg om de spørsmålene som er reist i høringsnotatet, med hovedvekt på de rettslige aspektene.

Høringsspørsmål 1

Høringsspørsmål 1 gjelder formuleringen av lovens formålsparagraf. Advokatforeningen vil bemerke at den foreslåtte formålsparagraf synes å gi et dekkende uttrykk for de kulturpolitiske målsettinger, men savner en påpekning av hensynet til effektiv ressursbruk. Formuleringen kan gi inntrykk av en ensidig prioritering av "god tilgjengelighet", på bekostning av andre forbrukerinteresser, herunder hensynet til priskonkurranse. Advokatforeningen foreslår at formålsparagrafen omformuleres slik at også hensynet til et velfungerende omsetningssystem for bøker, som kan bidra til effektiv ressursbruk, kommer til uttrykk.

Høringsspørsmål 2

Høringsspørsmål 2 gjelder om e-bøker skal være omfattet av bokloven eller ikke. Advokatforeningen vil innledningsvis bemerke at spørsmålet om e-bøker skal være omfattet, står i ulik stilling i forhold til lovens forskjellige bestemmelser. De foreslåtte bestemmelser i § 7 til § 9 har for eksempel neppe praktisk betydning for e-bøker. Det spørsmålet som departementet synes å være særlig opptatt av, er om § 6, om fastsetting av bindende videresalgspris, skal gjelde også for e-bøker.

Advokatforeningen vil bemerke at et fastprissystem innebærer et klart avvik fra det utgangspunkt om fri priskonkurranse som generelt er ansett for best å ivareta hensynet til effektiv ressursbruk. Et fastprissystem bør derfor kun innføres for produkter hvor andre målsettinger skaper et klart behov for fravikelse av utgangspunktet om fri priskonkurranse. Med et slikt utgangspunkt, finner Advokatforeningen det vanskelig å se særlige forhold knyttet til e-bokomsetningen som kan rettferdiggjøre et fastprissystem, i alle fall på det nåværende tidspunkt. Advokatforeningen vil særlig peke på at e-bokomsetningen i dag vanskelig kan sies å true inntektsgrunnlaget for bokhandlere eller forlag. Et fastprissystem for e-bøker vil for øvrig ikke være egnet til å beskytte bokhandlerens inntektsgrunnlag, med mindre det bestemmes at prisen må settes likt med eller marginalt under prisen på papirbøker, hvilket ikke ligger som en forutsetning i høringsnotatet. Det synes også usikkert om, og eventuelt når, e-bokmarkedet vil utvikle seg på en slik måte at den vil utgjøre en trussel for omsetningen av papirbaserte bøker. I tillegg vil en fastprisordning for

e-bøker, som påpekt i høringsnotatet, reise vanskelige avgrensningsspørsmål, som også kan føre til ubegrunnet forskjellsbehandling av konkurrerende produkter. Endelig vil en fastprisordning for e-bøker kunne hemme utviklingen av naturlige forretningsmodeller, som kan avvike fra den tradisjonelle bokomsetningen. Mot denne bakgrunn vil Advokatforeningen tilrå at e-bøker holdes utenfor fastprisordningen på det nåværende tidspunkt.

Høringsspørsmål 3

Høringsspørsmål 3 gjelder lengden på fastprisperioden for fagbøker. Spørsmålet er først og fremst av politisk og økonomisk karakter. Det kan være grunner for at det skal være ulik fastprisperiode på skjønn- og faglitteratur, men Advokatforeningen finner ikke grunn til å gå nærmere inn på dette.

Høringsspørsmål 4

Høringsspørsmål 4 gjelder adgangen for forfatter- og forleggerforeninger til å samarbeide om standardkontrakter og standardiserte royaltysatser. Advokatforeningen har inntrykk av at standardvilkår for forlagskontrakter er godt etablert i Norge, og har fungert etter intensjonen. Det kan reises spørsmål om dagens standardkontrakter er hensiktsmessige i dagens virkelighet, men adgangen til slikt samarbeid mellom foreningene bør ikke avvikles før spørsmålet eventuelt har vært utredet nærmere. Advokatforeningen er på det nåværende stadium enig i at adgangen til samarbeid om standardvilkår bør opprettholdes.

Høringsspørsmål 5

Høringsspørsmål 5 gjelder valget mellom obligatorisk fastpris og adgang for organisasjonene til å samarbeide om bokomsetning. Generelt mener Advokatforeningen at rammevilkårene for alle aktører i en bransje bør være mest mulig like. Dersom lovgiver er av den oppfatning at en fastprisordning for bøker kan rettfærdiggjøres ut fra kulturpolitiske hensyn, bør ordningen gjelde for alle forlag.

Høringsspørsmål 6

Høringsspørsmål 6 gjelder versjonsprising. Etter Advokatforeningens mening er det et vesentlig element i avveiningen mellom de kulturpolitiske hensyn og hensynet til effektiv ressursbruk, at fastprisordningen kun gjelder for en begrenset tidsperiode. For å sikre at tidsbegrensningen blir reell, må adgangen til å fastsette bindende videresalgspris begrenses til reelle nyttegivelser. Det bør følgelig gis bestemmelser for å motvirke versjonsprising. Etter Advokatforeningens mening bør det fremgå av lovteksten at retten og plikten til å fastsette videresalgspris gjelder *nyttegivelser*. I forskriften kan det gis nærmere bestemmelser om hva som anses som "nyttegivelser". Forskriftsteksten kan utformes på grunnlag av de retningslinjer som Konkurransetilsynet har foreslått i sitatet nederst på side 19 i høringsnotatet.

Høringsspørsmål 7

Høringsspørsmål 7 gjelder beregningen av fastprisperioden. Advokatforeningen bemerker at den ordningen som praktiseres i dag, hvor fastprisperioden utløper 30. april i året etter utgivelsesåret, innebærer at lengden av fastprisperioden avhenger av den enkelte boks utgivelsestidspunkt, og dermed medfører en viss forskjellsbehandling av utgivelsene. På den annen side antas det å være viktige praktiske hensyn som taler for å videreføre dagens ordning, og Advokatforeningen kan

derfor ikke se avgjørende argumenter som taler mot departementets alternativ 1.

Høringsspørsmål 8

Høringsspørsmål 8 gjelder rabatt til sluttkunde. Advokatforeningen mener at det fortsatt bør være adgang til å gi rabatt til sluttkunde. Det bemerkes imidlertid at betegnelsen "sluttkunde" neppe er velvalgt, idet betegnelsen etter vanlig forståelse også vil kunne omfatte private bokkjøpere, hvilket ikke synes å være meningen. Det synes også uheldig å bruke betegnelsene "sluttkunde" og "sluttbruker" i samme lov uten å definere begrepene.

Høringsspørsmål 9

Høringsspørsmål 9 gjelder skaffe- og leveringsplikt. Etter Advokatforeningens mening vil skaffe- og leveringsplikt være av vesentlig betydning for realiseringen av de kulturpolitiske målsettinger som loven tar sikte på. Bokmarkedet er preget av et lite antall betydelige aktører, og en utstrakt vertikal integrasjon mellom forlag og bokhandlerkjeder. Virkemidler som sikrer at små forlag får tilgang til bokhandlerkjedene, og tiltak som sikrer mindre bokhandlere leveranser fra de store forlagene, må antas å være vesentlige både for å sikre bredden i utgivelsene og for å sikre lesere tilgang til litteratur der de bor. Mot denne bakgrunn er advokatforeningen enig i at det innføres bestemmelser som foreslått i utkastets § 7.

Høringsspørsmål 10

Høringsspørsmål 10 gjelder litteraturabonnementer. Litteraturabonnementer reiser først og fremst kultur- og konkurransepolitiske spørsmål. Advokatforeningen vil begrense seg til å bemerke at den gjeldende ordningen med litteraturabonnementer synes å ha virket etter hensikten, og har vært gunstig for bokomsetningen.

Høringsspørsmål 11

Høringsspørsmål 11 gjelder lovfesting av et ikke-diskrimineringsprinsipp. Advokatforeningen støtter lovfesting av et ikke-diskrimineringsprinsipp som forbyr forlag å favorisere egneide bokhandlere. Et ikke-diskrimineringsprinsipp er viktig for å motvirke mulige negative utslag av den vertikale integrasjonen i bokmarkedet. Den foreslåtte bestemmelsen i utkastets § 10 første ledd, synes imidlertid ikke fullt ut egnet til å ivareta dette hensynet. Advokatforeningen peker særlig på at utkastet kun omfatter "rabatt", og ikke andre salgsvilkår, herunder salgssøtte. Mot denne bakgrunn foreslår Advokatforeningen at det i stedet innføres et generelt forbud mot forskjellsbehandling på bakgrunn av eierskap.

Høringsspørsmål 12

Høringsspørsmål 12 gjelder avanseregulering. Departementet oppstiller tre alternativer: 1. En maksimal rabatt på 50 % av fastsatt utsalgspris. 2. En adgang til å forhandle om rabatt ut fra bokhandlerens ytelser og innsats. 3. Fri adgang til rabattering.

Advokatforeningen ser at det kan være behov for avanseregulering for å beskytte mindre forlags posisjon i forhold til de store bokhandlerkjedene. Advokatforeningen tilrår derfor departementets alternativ 1. Valg av alternativ 1 vil ikke være til hinder for at rabatten fastsettes under hensyn til bokhandlerens formidlingsaktiviteter, men dette må i så fall skje innenfor den rammen som rabattaket innebærer, samt uten diskriminering som følge av eierskap.

Alternativ 2 synes å ville innebære betydelige håndhevingsproblemer, og kan derfor ikke tilrås.

Høringsspørsmål 13

Høringsspørsmål 13 gjelder adgang til samarbeid om frakt- og leveringsbestemmelser. Advokatforeningen er enig i at gjeldende adgang til slikt samarbeid bør videreføres.

Høringsspørsmål 14

Høringsspørsmål 14 gjelder opprettelsene av en rådgivende nemd for tvisteløsning. Advokatforeningen støtter etableringen av en rådgivende nemd. For å sikre nemdas uavhengighet, bør imidlertid medlemmene ikke foreslås av Forleggerforeningen og Bokhandlerforeningen. Eventuelt kan nemnda settes sammen slik at bransjeinteressene er representert, men uten å danne flertall. Nemdas medlemmer bør oppnevnes av departementet, og besitte den økonomiske og juridiske kunnskap som vil være nødvendig for å ta stilling til de spørsmål som kan bringes inn for nemda. Advokatforeningen peker på at ordninger på andre områder kan tjene som eksempler ved utformingen av bestemmelsen, se eksempelvis § 12 i lov 17. april 1970 nr. 21 om retten til oppfinnelser som er gjort av arbeidstakere.

Høringsspørsmål 15

Høringsspørsmål 15 gjelder innføring av eierskapsbegrensninger. Etter Advokatforeningens oppfatning står det klart at særskilte eierskapsbegrensninger for bokbransjen ikke bør innføres på det foreliggende grunnlag. Spørsmålet om eierskapsbegrensninger bør eventuelt være gjenstand for særskilt utredning.

4. Avslutning

Mot den bakgrunn at faste bokpriser anses nødvendig for å sikre norsk språk og litteraturmangfold, støtter Advokatforeningen hovedpunktene i departementets lovforslag, herunder forslagene om å innføre bindende videresalgspriser for bøker i en begrenset tidsperiode, om innføring av skaffe- og leveringsforskrift samt lovfesting av et ikke-diskrimineringsprinsipp. Advokatforeningen støtter også en videreføring av adgangen til samarbeid om standardvilkår for forlagskontrakter, samt for frakt og leveringsbetingelser. Advokatforeningen mener at det bør innføres avanseregulering i form av et tak for rabatten fra forlag til bokhandlere. Endelig støtter Advokatforeningen opprettelsen av en særskilt klagenemd. Klagenemden bør sikres en sammensetning basert på kompetanse, og oppnevnes av departementet.

Vennlig hilsen

Erik Keiserud
leder

Merete Smith
generalsekretær